

УДК 329.1/9 (4-15): 324-043.2 «2023»
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.53>

ВПЛИВ ПАРЛАМЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2023 РОКУ НА КОНФІГУРАЦІЮ ПАРТІЙНИХ СИСТЕМ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

Юрій Остапець, Віктор Петрінко, Кристина Червеняк

*ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
факультет суспільних наук, кафедра політології і державного управління
вул. Університетська, 14, 88000, м. Ужгород, Україна*

Охарактеризовано парламентські вибори 2023 року в країнах Західної Європи: Фінляндії (02.04.2023), Греції (21.05.2023), Іспанії (23.07.2023), та Нідерландах (22.11.2023).

Підкреслено, що за результатами парламентських виборів у Фінляндії була утворена правочентристська урядова коаліція у складі партій «Національна коаліція», «Справжні фіни», Шведської народної партії та партії «Християнські демократи».

За результатами парламентських виборів у Греції можна констатувати про утворення у парламенті монобільшості (партія «Нова демократія») та про вагомий вплив на електоральні уподобання лівої ідеології. Разом ліві партії здобули 108 депутатських мандатів (СІРІЗА, ПАСОК, Комуністична партія Греції, «Курс свободи»).

Парламентські вибори в Іспанії показали практично рівне протистояння Народної партії та Іспанської робітничої соціалістичної партії. А також домінуючий вплив на утворення урядової коаліції малих націоналістичних партій (Бакська націоналістична партія, «Єдність країни басків» та інших).

Акцентовано, що парламентські вибори в Нідерландах було названо «політичним землетрусом», оскільки на виборах перемогла праворадикальна «Партія свободи» Г. Віддерса з результатом 23,4% (37 депутатських мандатів, що на 20 більше, ніж на парламентських виборах 2021 р.).

Зазначено про вплив на виборчі процеси в країнах Європейського Союзу російсько-української війни та їх наслідків для надання військової допомоги Україні. Підкреслено, що такий вплив у майбутньому буде збільшуватися.

Зроблено висновок, що конфігурація та акторний склад партійних систем залишилися практично незмінними. Партійні системи можна назвати двоблоковими системами поміркованого плюралізму. Партійні системи досліджуваних країн утворюють «нові праві» (праворадикальні партії), «нові ліві» та мейнстримні партії. Слід також зазначити про збільшення впливу праворадикальних партій на виборчий процес: «Справжні фіни» (Фінляндія), «Спартанці», «Грецьке рішення» (Греція), «Вокс» (Іспанія), Партія свободи (Нідерланди).

Ключові слова: Європейський Союз, Західна Європа, парламентські вибори, політичні партії, партійні системи, мейнстримні партії, партії «нової політики», праворадикальні (ультраправі) партії.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження обумовлена вивченням перспектив розвитку політичних партій і партійних систем в умовах глобалізації і розвитку цифрових технологій, оскільки політичні партії і надалі залишаються головним інструментом демократичного урядування, а парламентські вибори надають можливість зробити низку висновків про тенденції і перспективи розвитку як національних партійних систем, так і розвитку інституту партій загалом. Головне протистояння на виборах продовжує відбуватися у контексті: «партії нової політики» («нові ліві», «нові праві») – «мейнстримні» політичні партії [8].

Починаючи з 2024 р. ще одним чинником, який має суттєвий вплив на виборчий процес, стала російсько-українська війна. Європейський Союз назвав підтримку України

серед своїх головних досягнень 2022 року. Але існує невизначеність щодо того, чи збережеться така підтримка надалі. Важливу роль у її збереженні відіграє відповідь на питання про те, кого обрали європейці на парламентських виборах у 2023 р. Адже результати виборів можуть надати можливість отримати владу / мати суттєвий вплив на прийняття рішень євроскептикам, або ультраправим партіям, які, як правило, підтримують Росію. У 2022 р. таким прикладом були вибори в Угорщині на яких черговий раз переміг В. Орбан, котрий відкрито підтримує В. Путіна і військову агресію проти України. А в 2023 р. проросійські сили перемогли на парламентських виборах у Словаччині («Напряма – Соціальна демократія») та Нідерландах (Партія свободи).

Мета та завдання дослідження. Мета нашої статті – охарактеризувати зміни у партійних системах країн Західної Європи за результатами парламентських виборів 2023 р. Для досягнення мети необхідне вирішення таких завдань: 1) дослідити результати парламентських виборів та чинники впливу на електоральний вибір; 2) проаналізувати зміни, які відбулися у партійних системах за результатами виборів.

Аналіз останніх наукових досліджень. Виборчі процеси у країнах Європейського Союзу та проблематика, пов'язана з функціонуванням партійних систем стали предметним полем дослідження низки вітчизняних науковців. Перш за все слід відмітити дисертаційні дослідження К. Карамана «Євроскептицизм в програмних документах радикальних парламентських партій» [3] та Ю. Копинця «Вплив сучасних тенденцій розвитку країн Європейського Союзу на еволюцію і функціонування партійної системи України» [4]. А також вказана проблематика вивчається у наукових працях таких українських фахівців: В. Литвина, А. Ключковича, В. Митрощенко, Ю. Остапця [6; 7], А. Романюка, Г. Шипунова [8] та інших.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вибори фінського парламенту відбулися 02.04.2023 р. Однопалатний фінський парламент Едускунта обирається за пропорційною виборчою системою з 3% виборчим бар'єром і складається з 200 депутатів. «У партійній системі Фінляндії, – зазначає Ю. Копинець, – упродовж останніх десятиріч ХХ ст. домінували 3 партії: Національна коаліція, Соціал-демократична партія Фінляндії (СДПФ), Фінляндський центр. Починаючи з 2000-х рр. за рахунок популістських гасел високих електоральних результатів досягає партія «Справжні фіни». Партія дотримується націоналістичної, популістської ідеології, виступаючи при цьому за жорстку міграційну політику» [4, с. 140]. За результатами попередніх парламентських виборів (2019 р.) був утворений ліво-центристський уряд більшості: СДПФ, «Фінляндський центр», Зелений союз, Лівий союз, Шведська народна партія.

На парламентських виборах 2023 р. головне протистояння відбувалося між партіями «Національна коаліція» та СДПФ. Переможцем виборів стала правоцентристська партія «Національна коаліція». Найбільш провальним результатом став для партій «Фінляндський центр» і «Зелений союз», які обидві були у складі правлячої коаліції, і які втратили по 8 і 7 мандатів відповідно, отримуючи 23 і 13 місць. Результати виборів подані у таблиці 1.

За результатами виборів була сформована право-центристська коаліція у складі (20 червня) партій «Національна коаліція», «Справжні фіни», Шведської народної партії та партії «Християнські демократи».

Результати виборів у Фінляндії дають змогу зробити такі висновки: а) про високий рівень фрагментованості парламенту; б) високу явку виборців (71,9%), яка показує мобілізацію електорату з метою вирішення низки соціально-економічних проблем, що у майбутньому змусить партії відповідально відноситись до своїх передвиборчих обіцянок;

в) підтримку фінськими виборцями праворадикальної партії «Справжні фіни», яка вдруге отримала другий результат на виборах; г) рівень електоральної волатильності 10,1%, який засвідчує про стабільність фінської партійної системи; д) уряд заявив про подальшу військову, гуманітарну підтримку України у російсько-українській війні; ж) конфігурацію партійної системи можна визначити як двоблокову систему поміркованого плюралізму з наявністю впливових «нових» лівих і «нових» правих партій.

Греція. Парламентські вибори в Греції відбулися 23.05.2023 р. за зміненою виборчою системою. Відповідно до виборчого законодавства 300 депутатських місць розподілялося на основі простого пропорційного представництва з 3% виборчим бар'єром. Консервативна партія «Нова демократія» чинного прем'єр-міністра Греції К. Міцотакіса здобула перемогу на парламентських виборах з другим найбільшим відривом в історії країни. Головна проблематика виборчої кампанії була пов'язана з підвищенням вартості життя, а відповідно низкою соціальних питань, які потребують вирішення. Щодо війни Росії Україною К. Міцотакіс заявив, що «він дотримується тієї ж позиції, що вся Європа: ми з Україною проти путінської агресії» [10]. Явка виборців склала 60,9%. Результати виборів до грецького парламенту подано в таблиці 2.

Президентка Греції К. Сакелларопулу дала трьом провідним партіям – «Новій демократії», «СІРІЗІ» та «ПАСОК» по три дні на формування коаліційного уряду. На жаль жодна політична сила не змогла сформувати уряд, а відтак був сформований технічний уряд та призначені позачергові вибори на 25 червня 2023 р.

Парламентські вибори відбулися за новими виборчими правилами (система посиленого пропорційного представництва) відповідно до яких партія, яка здобула перемогу на виборах отримує 20 бонусних депутатських місць, а у випадку, якщо вона здобуває більше 40% голосів виборців, то кількість бонусних місць зростає до 50. Зміни були прийняті внаслідок того, що 21 травня за результатами виборів не могла утворитися урядова коаліція. Явка виборців склала 53,7%. Результати виборів подано в таблиці 3.

Таблиця 1

Результати виборів до Едускунта 2 квітня 2023 року

Назва партії (рік створення)	Результат, %	К-ть депут. місць	Ідеологія
Національна коаліція (1918)	20,8	48 (+10)*	ліберальний консерватизм
Справжні фіни (1995)	20,0	46 (+7)	націоналізм, популізм
СДПФ (1899)	19,9	43 (+3)	соціал-демократія
Фінляндський центр (1906)	11,2	23 (-8)	ліберальний консерватизм, центризм
Лівий союз (1990)	7,0	11 (-4)	демократичний соціалізм, екосоціалізм
Зелений союз (Зелені, 1987)	7,0	13 (-7)	зелена політика, проєвропеїзм
Шведська народна партія (1906)	4,3	9 (0)	соціальний лібералізм, лібералізм
Християнські демократи (1958)	4,2	5 (0)	християнська демократія, соціальний консерватизм
Рух «Тепер» (2018)	2,4	1 (0)	економічний лібералізм
Аландська коаліція	0,37	1 (0)	захист інтересів Аландських островів

Джерело: побудовано автором на основі [10]

*менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Отже, за результатами виборів можна зробити такі висновки: а) збільшилася фрагментація парламенту: депутатські мандати здобули 8 партій (на виборах у травні таких було лише 5). Тобто до парламенту пройшли три нові партії: «Спартанці», «Нікі» (нові праві), «Курс свободи» (нові ліві); б) консервативна партія «Нова демократія» отримає можливість одноосібно сформувати урядовий кабінет; в) конфігурацію партійної системи можна визначити як двоблокову систему поляризованого плюралізму; г) Греція і надалі залишається країною зі значним впливом лівої ідеології. Разом ліві партії здобули 108 депутатських мандатів (СІРІЗА, ПАСОК, КПП, «Курс свободи»); д) праві та ультраправі Греції разом здобули 12,7% голосів виборців, що становить 34 депутатські мандати; ж) індекс волатильності становить 14%.

Таблиця 2

Результати виборів до парламенту Греції 21 травня 2023 року

Назва партії (рік створення)	Результат, %	К-ть депутатських місць	Ідеологія
Нова демократія (1974)	40,7	146 (-12)*	ліберальний консерватизм, християнська демократія
СІРІЗА (Коаліція радикальних лівих) (2004)	20,0	71 (-15)	демократичний соціалізм, лівий популізм
Пасок – Рух змін (2018)	11,4	41 (+19)	соціал-демократія
Комуністична партія Греції (КПП) (1918)	7,2	26 (+11)	комунізм, євроскептицизм
Грецьке рішення (2016)	4,4	16 (+6)	націонал-консерватизм, євроскептицизм, правий популізм

Джерело: побудовано автором на основі [10]

*менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Таблиця 3

Результати виборів до парламенту Греції 25 червня 2023 року

Назва партії (рік створення)	Результат, %	К-ть депутатських місць	Ідеологія
Нова демократія (1974)	40,5	158 (+2)*	ліберальний консерватизм, християнська демократія
СІРІЗА (Коаліція радикальних лівих) (2004)	17,8	47 (+23)	демократичний соціалізм, лівий популізм
Пасок – Рух змін (2018)	11,4	32 (-9)	соціал-демократія
Комуністична партія Греції (1918)	7,6	20 (-6)	комунізм, євроскептицизм
Спартанці (2017)	4,7	13 (нова)	грецький націоналізм, євроскептицизм, популізм
Грецьке рішення (2016)	4,4	12 (-4)	націонал-консерватизм, євроскептицизм, правий популізм
Нікі (Перемога), 2019	3,7	10 (нова)	християнський націоналізм, антиміграційна політика
Курс свободи	3,1	8 (нова)	лівий націоналізм, лівий популізм, євроскептицизм

Джерело: побудовано автором на основі [10]

*менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Іспанія. Вибори іспанського парламенту відбулися 23.07.2023 р. Вищим представницьким органом Іспанії є двопалатний парламент – Генеральні кортеси, який утворюють: Конгрес депутатів (нижня палата, 350 депутатів) і Сенат (верхня палата, 260 депутатів). Конгрес депутатів обирається за пропорційною системою з 4% виборчим бар'єром та закритими партійними списками. Розподіл мандатів відбувається за формулою Д'Онта, яка сприяє двом партіям, які набирають найбільшу кількість голосів виборців.

У партійній системі Іспанії упродовж 1982–2011 рр. домінували дві партії: Іспанська соціалістична робітничка партія (ІСРП) та Народна партія (НП). Між вказаними партіями і відбувалася циркуляція влади. Зміни в конфігурації партійної системи Іспанії відбулися в 2011–2016 рр. у зв'язку з утворенням двох нових партій, які часто характеризують як популістські: «Подемос» (лівий популізм) та «Вокс» (правий популізм). «Подемос» – це лівопопулістська партія, яка: а) виступає проти корумпованої іспанської політики; б) протиставляє себе правлячій еліті, яка управляє не в інтересах країни; в) позиціонує себе поза хибною, на їхню думку, дихотомію «ліві – праві» заради «політики здорового глузду»; г) звертають особливу увагу на негативні економічні проблеми глобалізації та можливості їх вирішення.

«Вокс / Голос» – праворадикальна, націоналістична партія Іспанії заснована 17 грудня 2013 р. колишніми членами Народної партії. До 2018 р. в іспанському політикумі була відсутня праворадикальна політична сила, яка б здобувала депутатські мандати, що пов'язувалося з франкістським минулим Іспанії. «Головними причинами виникнення нової праворадикальної партії, – на думку Ю. Остапця та В. Петрінка, – були такі: 1) нездатність правої Народної партії дати відповідну оцінку новим тенденціям розвитку іспанського суспільства; 2) сепаратистські рухи в іспанських регіонах та нездатність правлячих партій їм протидіяти; 3) міграційні процеси» [7, с. 349].

Головні програмні положення партії: 1) нативізм (поєднання націоналізму з ксенофобією); 2) єдність Іспанії та перетворення її в централізовану державу, обмеження прав уряду Каталонії та відміна привілеїв, які мають Країна Басків та Наварра; 3) захист національної ідентичності; 4) обмеження імміграції, особливо ісламської; депортація нелегальних мігрантів; закриття мечетей; підтримка міграції з Лагінської Америки для збільшення чисельності іспанської нації; 5) економічний неолібералізм; 6) антиглобалізм, помірний євроскептицизм.

Так за результатами парламентських виборів 2015 р. різко скоротилася сукупна підтримка НП і ІСРП в парламенті (51,1% у 2015 р. проти 74,4% в 2011 р.) і кількості місць в парламенті (60,9% в 2015 р. проти 84,6% в 2011 р.). Загалом у 2015 р. розподіл місць між правими / правоцентристами та лівими / лівоцентристами в іспанському парламенті був таким: НП і «Громадяни» (163 депутатські місця) і ІСРП та «Подемос» (159) [10]. В подальшому приблизно однаковий розподіл місць між вказаними політичними таборами триває до парламентських виборів 2023 р., які також його не змінюють. При такому розкладі політичних сил для формування урядової більшості необхідне залучення регіональних і націоналістичних партій.

«Головним підсумком повторних виборів, що відбулися 10 листопада 2019 р., стало електоральне фіаско партії «Громадяни», які втратили 47 з 57 депутатських мандатів. Однією з головних причин поразки цієї партії – перехід з центристських на праві позиції і «загравання» з ультраправою партією «Вокс». Другий підсумок – істотне зростання рейтингу «Вокс» – 52 депутатських крісла. Чисельність депутатів Народної партії зросла до 88, а у «Унідас Подемос» – скоротилося до 35. Крім того, представництво отримала поза-системна каталонська «Кандидатура народної єдності – за розрив» [4, с. 139–140].

Причиною позачергових виборів в Іспанії 23 липня 2023 р. стали низькі результати владних партій на травневих місцевих виборах, де ІСРП та її союзник «Подемос» втратили лідируючі

позиції, а консервативна «Народна партія» та праворадикальна партія «Вокс» покращили свої результати. Відтак головними конкурентами на парламентських виборах 2023 р. були такі партії: «Народна партія», «Вокс», ІСРП та «Sumar». Явка виборців становила 69,9%. Тема російсько-української війни не актуальна для іспанського виборця, а відтак політики не брали її до уваги у своїх кампаніях. В той же час дві найбільші іспанські партії підтримають допомогу Україні. Позиції інших сил різняться і часто є невизначеними. Результати виборів подано в таблиці 4.

Отже, за результатами виборів перемогу здобула «Народна партія», отримавши 33,0% голосів виборців і 137 депутатських мандатів. Але лідер партії А. Н. Фейхоо не зміг створити урядову коаліцію. Для формування уряду йому не вистачило чотирьох мандатів (172): «Народна партія» (137), «Вокс» (33), регіональні партії «Союз народу Наварри» (1), «Канарська коаліція» (1). Такий результат – це наслідок позиції А. Н. Фейхоо, який заявив, що він не бажає платити політичну ціну за амністію, якої вимагають каталонські сепаратисти в обмін на свою підтримку [9].

На початку жовтня мандат на формування уряду від іспанського короля отримав лідер ІСРП, очільник уряду П. Санчес. ІСРП погодилася підтримати амністію сепаратистів Каталонії, які брали участь у невдалій спробі отримати незалежність регіону у 2017 р. Відтак 16 листопада 2023 р. Конгрес депутатів 179 голосами підтримав кандидатуру П. Санчеса на посаду прем'єр-міністра Іспанії. Тобто урядова коаліція була утворена ІСРП, «Sumar» та регіональними і націоналістичними партіями.

Таблиця 4

Результати виборів до Конгресу депутатів 23 липня 2023 року

Назва партії (рік створення)	Результат, %	К-ть депут. місць	Ідеологія
Народна партія (1989)	33,0	137 (+48)*	Авторитарний консерватизм, іспанський націоналізм християнська демократія
Іспанська соціалістична робітничка партія (1879)	31,7	121 (+1)	соціал-демократія
Голос (2013)	12,3	33 (-19)	іспанський національний консерватизм
Сумар (Sumar, об'єднання 15 лівих партій)	12,3	31 нова	соціал-демократія
Ліві республіканці Каталонії (1931)	1,8	7 (-6)	соціал-демократія, лівий націоналізм, католонізм
Разом за Каталонію (2017)	1,6	7 (-1)	парасолькова партія, католонізм, соціал-демократія
Єдність країни Басків (1895)	1,3	6	баскський націоналізм, християнська демократія
Баскська націоналістична партія (1895)	1,1	5	баскський націоналізм, ліберальний консерватизм
Галісійський національний блок (1982)	0,6	1	галісійський націоналізм, демократичний соціалізм
Канарська коаліція (1993)	0,4	1	канарський націоналізм, ліберальний консерватизм
Народний союз Наварри	0,2	1	захист інтересів Наварри

Джерело: побудовано автором на основі [10]

*менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Отже, за результатами парламентських виборів в Іспанії можна зробити такі висновки: а) конфігурація партійної системи залишилася незмінною – двоблоковою системою поміркованого плюралізму, яку утворюють консервативний і лівий блоки політичних партій та низка регіональних і націоналістичних партій; б) індекс волатильності становить 13,6%, що свідчить про усталеність уподобань виборців та стабільність партійної системи загалом; в) залежність загальнонаціональних партій від регіональних націоналістичних партій при утворенні урядових коаліцій; г) збереглася трояка структура іспанського електорату, розподіленого між лівоцентристами, правочентристами та регіональними націоналістичними партіями.

Нідерланди. Позачергові вибори нідерландського парламенту відбулися 22 листопада 2023 р. Прем'єр-міністр Нідерландів М. Рютте на позачерговій пресконференції 8 липня 2023 р. оголосив про відставку уряду, а позачергові вибори були призначені на 22 листопада 2023 р. Причиною коаліційної кризи стало міграційне питання (НПСД не змогла домовитися з «Християнським союзом» і партією «Демократи 66» про посилення антиміграційного законодавства). До коаліції за результатами парламентських виборів 2021 р. входило 4 партії: Народна партія за свободу і демократію (НПСД), «Демократи 66», «Християнсько-демократичний заклик», «Християнський союз». Слід зазначити, що на формування цієї коаліції знадобилося 299 днів. Це становить найдовший термін з часів Другої світової війни [6].

Таким чином, позачергові парламентські вибори в Нідерландах відбулися 22 листопада 2023 р. У виборах прийняли участь 26 політичних партій, що на 9 більше, ніж у 2021 р. Палата представників (нижня палата парламенту) складається із 150 депутатів і обирається за пропорційною виборчою системою відкритих партійних списків без виборчого бар'єру [1, с. 45–48]. Парламентські вибори у Нідерландах назвали «політичним землетрусом» (німецька газета «Bild»), оскільки на виборах перемогла праворадикальна «Партія свободи» Г. Вільдерса з вражаючим результатом 23,4% (37 депутатських мандатів, що на 20 більше, ніж на парламентських виборах 2021 р.). Результати виборів подано в таблиці 5.

А також до нідерландського парламенту пройшли 5 партій, які отримали по 3 депутатські мандати: «DENK» (захист інтересів турецької національної меншини, мультикультуралізм), «Форум за демократію» (праворадикальна популістська партія), «Реформістська партія», «Християнський союз», Партія захисту тварин. Проевропейській партії «Вольт Нідерланди» дісталось 2 мандати, а партії «Juiste Antwoord (Правильна відповідь) 2021» – 1 мандат. На час написання тексту статті урядова коаліція в Нідерландах не створена (23.02.2023) [10].

Індекс волатильності М. Педерсена (класичний) становив 36,9, що свідчить про суттєві зміни в електроаральних уподобаннях нідерландських виборців. Для порівняння у 2021 р. він становив 14,3. В той же час сталою залишилася конфігурація і акторний склад партійної системи, яку утворюють центристські партії (НПСД, «Демократи 66», «Християнсько-демократичний заклик» та інші), праворадикальні партії (Партія свободи, «Форум за демократію»), «нові ліви» («Зелені ліви», Партія праці) та низка малих партій однієї/двох проблем: захист інтересів турецьких мігрантів («Denk»), Партія захисту тварин та інші. Загалом до парламенту потрапили 15 політичних партій.

Отже, головним питанням виборчої кампанії-2023 стало питання про стримування міграції. Очільник уряду наполягав на посиленні антиміграційних заходів (наприклад, двоступенева система притулку для тих, хто втікає від конфліктів і тих, хто втікає від переслідування; дворічний термін очікування для об'єднання сімей та інше). Саме тому, що політичні партії урядової коаліції «Демократи 66» та «Християнський союз» не підтримали

міграційну програму М. Рютте, він змушений був оголосити про відставку уряду. Відповідним було і рішення нідерландських виборців, які вирішили, що партії «Демократи 66» (мінус 15 мандатів у порівнянні з попередніми виборами) та «Християнський союз» (мінус 2 мандати) неспроможні вирішити міграційне питання, тому час надати шанс тому, хто це здатний зробити [5].

І такий шанс отримав Г. Вілдерс (Партія свободи), партія якого, як уже відмічалось, виграла парламентські вибори, і яка відрізняється своєю антиміграційною та антиісламістською риторикою. За провокаційні висловлювання, ептажність Г. Вілдерса порівнюють з Д. Трампом. Лідер Партії свободи виступає за вихід з Європейського Союзу, закликає до «деісламізації» Нідерландів та закриття усіх мечетей, наполягає на неприйнятті біженців, не підтримує надання озброєння Україні.

Таким чином, суто математично Г. Вілдерс, здобувши перемогу на виборах, може лишитися в опозиції. Не зважаючи на пом'якшення виборчої риторики, жодна з провідних партій не хоче вступати в коаліційну угоду з Партією свободи. В той же час нідерландські громадяни у поствиборчому опитуванні (більше третини) віддають перевагу правому уряду і вважають, що до нього має входити Партія свободи [5]. Такі настрої електорату політикам проігнорувати складно. Тому поствиборчий сценарій політичного розвитку Нідерландів може бути таким: 1) довга «коаліціада» і створення уряду без Партії свободи (залишається в опозиції); 2) утворення правого уряду на чолі якого буде інший політик, а не Г. Вілдерс (останній раз лідер партії-переможниці не став прем'єр-міністром у 1982 р.); 3) розпуск парламенту і призначення нових парламентських виборів.

Висновки. Для аналізу результатів парламентських виборів у країнах Західної Європи у 2023 р. та їхнього впливу на конфігурацію партійних систем нами побудовані дві підсумкові таблиці: кількісні показники результатів парламентських виборів у країнах

Таблиця 5

Результати виборів до Палати представників Генеральних штатів Нідерландів 22 листопада 2023 року

Назва партії, дата заснування	К-ть голосів, %	К-ть деп. місць	Ідеологія
Партія свободи, 2006	23,4	37 (+20)	правий популізм, євроскептицизм, ісламофобія
Зелені ліви-Партія праці	15,7	25 (+11)	демократичний соціалізм, соціал-демократія, зелена політика
Народна партія за свободу і демократію, 1948	15,2	24 (-10)	консервативний лібералізм
Новий суспільний договір, 2023	12,8	20 (нова)	християнська демократія
Демократи 66, 1966	6,2	9 (-15)	соціальний лібералізм
Фермерсько-Громадянський рух, 2019	4,6	7 (+6)	популізм, аграризм
Християнсько-демократичний заклик, 1980	3,3	5 (-10)	християнська демократія
Соціалістична партія, 1971	3,1	5 (-4)	демократичний соціалізм

Джерело: побудовано авторами на підставі [10]

*менше / більше депутатських місць у порівнянні з результатами попередніх парламентських виборів.

Західної Європи у 2023 році (таблиця 6) і характеристика партійних систем країн Західної Європи за результатами парламентських виборів 2023 року (таблиця 7).

Отже, конфігурацію партійних систем за результатами виборів можна визначити як двоблокові багатопартійні системи поміркованого плюралізму. Не відбулося суттєвих змін і в акторному складі партійних систем: до грецького парламенту пройшли 3 нові партії, іспанського – 1, нідерландського – 1. А всього депутатські мандати здобули 44 політичні партії, що є показником високої фрагментованості парламентів.

Слід зазначити, що у трьох країнах з чотирьох, де відбулися вибори, вони були позачерговими. Причини позачергових виборів були різними, але це свідчення нестійкості урядових коаліцій.

Зазначимо про вагомий успіх праворадикальних партій. У Фінляндії партія «Справжні фіни» отримала другий результат і увійшла до урядової коаліції. У Нідерландах «Партія свободи» виграла вибори з результатом 23,4% (37 депутатських мандатів, що на 20 більше, ніж на парламентських виборах 2021 р.). В Греції праворадикальні партії «Спартанці», «Грецьке рішення» «Нікі» разом здобули 12,7% голосів виборців, що становить 34 депутатські мандати. Іспанська праворадикальна партія «Вокс» отримала третій результат і її рейтинг продовжує збільшуватись.

У кожній із досліджуваних країн депутатські мандати також отримали представники «нових лівих»: Фінляндії (Лівий союз, Зелений союз), Греції (СІРІЗА, Пасок), Іспанії (Подемос), Нідерланди (Зелені-ліві). При чому найбільший рейтинг «нові ліві» мають у Греції.

Урядові коаліції в Іспанії і Греції утворені мейнстримними партіями. У Фінляндії до урядової коаліції увійшла праворадикальна партія «Справжні фіни», а в Нідерландах урядова коаліція поки що не створена.

Таблиця 6

**Кількісні показники результатів парламентських виборів
 у країнах Західної Європи у 2023 році**

Країна, к-ть парл. місць	Явка виборців, %	Індекс волат.	К-ть п. п./ к-ть н. п.	Урядова коаліція
Фінляндія (200)	71,9	10,1	10/0	«Національна коаліція», «Справжні фіни», ШНП, «Християнські демократи»
Греція (300) (позачергові)	53,7	14,0	8/3	Одноосібний уряд партії «Нова демократія»
Іспанія (350) (позачергові)	69,9	13,6	11/1	ІСРП, «Sumer» та регіональні націоналістичні партії
Нідерланди (150, нижня палата) (позачергові)	77,8	36,1	15/1	не створена

Умовні позначення: ІСРП – Іспанська соціалістична робітничка партія, п. п. – парламентські партії, н. п. – нові партії.

Джерело: побудована авторами на основі [10]

Таблиця 7

Характеристика партійних систем країн Західної Європи за результатами парламентських виборів 2023 року

Країна, к-ть парл. місць	Нові ліві	Нові праві	Мейнстримні партії
Фінляндія	Лівий союз, Зелений союз	Справжні фіни	Національна коаліція, СДПФ, ШНП, Християнські демократи, Фінляндський центр
Греція (позачергові)	СІРІЗА, Пасок, Курс свободи	Спартанці, Грецьке рішення, Нікі	Нова демократія, Комуністична партія Греції
Іспанія (позачергові)	«Sumar», Подемос (Можемо !)	Вокс/Голос	Народна партія, ІСРП – Іспанська соціалістична робітничка партія
Нідерланди (позачергові)	Зелені-ліві, Фермерсько-Громадянський Рух, Партія захисту тварин	Партія свободи, Форум за демократію	Народна партія за свободу і демократію, Демократи 66, Партія праці, Соціалістична партія

Умовні позначення: ІСРП – Іспанська соціалістична робітничка партія, СІРІЗА – грецька ліва партія «Коаліція радикальних лівих – Прогресивний альянс», ПАСОК – грецька соціал-демократична партія «Загальногрецький соціалістичний рух», Sumar – ліва політична партія Іспанії, яка на виборах 2023 р. утворила виборчий блок з низкою собі подібних партій.

Джерело: побудована авторами на основі [3; 4; 7; 10]

Список використаної літератури

1. Виборчі системи з відкритими списками: в пошуках оптимальної моделі для України. К., 2017. 116 с.
2. Ємець М. Правий та дружній до України: як зміниться політика Фінляндії за нового уряду. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/06/21/7164119/> (дата звернення 12.11.2023).
3. Караман К. Євроскептицизм в програмних документах радикальних парламентських партій: дис..... к. політ. наук 23.00.02 / Маріупольський державний університет. 2021. 269 с. URL: <https://mu.edu.ua/storage/MSU/pages/specrady/%D0%94%D0%A4%2012.093.013%20%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BD/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%8F.pdf> (дата звернення 17.02.2024).
4. Копинець Ю. Вплив сучасних тенденцій розвитку країн Європейського Союзу на еволюцію і функціонування партійної системи України: дис..... к. політ. наук 23.00.02 / Ужгородський національний університет. 2021. 269 с. URL: https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/dis_korunets.pdf (дата звернення 17.02.2024).
5. Мещерякова Д. «Орбан» із Гааги: чи зможе противник допомоги Україні стати прем'єром Нідерландів. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/11/23/7174177/> (дата звернення 23.02.2024).
6. Остапець Ю., Копинець Ю. Парламентські вибори 2021 року в країнах Європейського Союзу: характеристика загальних тенденцій та національних особливостей електорального вибору. *Регіональні студії*. 2022. № 30. С. 82–90.
7. Остапець Ю., Петрінко В. Праворадикальні партії Європейського Союзу: генеза, ідеологічні маркери, електоральні результати. Політичні інститути та процеси у країнах

- Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред.: Юрія Остапця і Маріана Токаря; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. С. 329–355.
8. Шипунов Г., Швець В. «Нова політика» як наслідок ціннісної трансформації сучасних суспільств: особливості виникнення та тенденції інституційного розвитку в Західній Європі. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2022. Випуск 40. С. 215–223.
  9. Сливчук О. Золота акція сепаратистів: як парламентські вибори завели Іспанію у нову кризу/ URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2023/08/1/7166798/> (дата звернення 12.11.2023).
  10. The European Elections Monitor. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/publications/observatoire-des-elections-en-europe/2023> (дата звернення 15.10.2023).

THE INFLUENCE OF 2023 PARLIAMENTARY ELECTIONS ON THE PARTY SYSTEMS CONFIGURATION OF WESTERN EUROPE COUNTRIES

Yurii Ostapets, Viktor Petrisko, Kristina Thervenjak

*State University "Uzhgorod National University",
Faculty of Social Sciences,
Department of Political Science and Public Administration
Universytetska str., 14, 88000, Uzhhorod, Ukraine*

The 2023 parliamentary elections in the countries of Western Europe are characterized: Finland (April 2, 2023), Greece (May 21, 2023), Spain (July 23, 2023), and the Netherlands (November 22, 2023).

It is emphasized that following the parliamentary elections results in Finland, a center-right government coalition is formed, consisting of the parties: "National Coalition", "True Finns", the Swedish People's Party and "Christian Democrats".

By the results of the parliamentary elections in Greece, it is possible to ascertain the formation of a monomajority in the parliament ("New Democracy" party) and the significant influence of the leftist ideology on the electoral preferences. Together, the left parties have won 108 parliamentary mandates (SYRIZA, PASOK, Communist Party of Greece, "Course of Freedom").

Parliamentary elections in Spain have demonstrated an almost equal opposition between the People's Party and the Spanish Workers' Socialist Party, as well as the dominant influence of small nationalist parties (Basque Nationalist Party, "Unity of the Basque Country" and others) on the formation of the government coalition.

It is emphasized that the parliamentary elections in the Netherlands have been called a "political earthquake", as the right-wing radical "Freedom Party" of G. Wilders have won the elections with an impressive result of 23.4% (37 parliamentary mandates, which is 20 more than in the 2021 parliamentary elections).

The impact of the Russian-Ukrainian war on the electoral processes in the European Union countries and its consequences for the provision of military aid to Ukraine is noted. It is emphasized that such influence will continue increasing in the future.

It is concluded that the configuration and cast of party systems remains practically unchanged. Party systems can be called two-bloc systems of moderate pluralism. The party systems of the countries under consideration are formed by "new right" (radical right parties), "new left" and mainstream parties. It should also be noted that the influence of right-wing radical parties on the election process has increased: "True Finns" (Finland), "Spartans", "Greek Decision" (Greece), "Vox" (Spain), Freedom Party (the Netherlands).

Key words: European Union, Western Europe, parliamentary elections, political parties, party systems, mainstream parties, "new politics" parties, right-wing radical (ultra-right) parties.